

بررسی مدیریت ایمنی در ورزشگاه‌های فوتبال کشور از دیدگاه تماشاگران، بازیکنان و مدیران اجرایی

دکتر قاسم رحیمی - دکتر علی محمد امیرتاش - دکتر محمد خبیری

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی خوارسگان - دانشیار دانشگاه
لرستان معلم تهران - دانشیار دانشگاه تهران

چکیده

هدف از این تحقیق، بررسی عوامل مؤثر در مدیریت ایمنی ورزشگاه‌های فوتبال کشور از دیدگاه تماشاگران، بازیکنان و مدیران اجرایی ورزشگاه‌هاست. مدیریت ایمنی به مفهوم کنترل و بهینه‌سازی کلیه عوامل ساختاری و مدیریتی است تا امکان ایجاد خطر برای کاربران، کارکنان و کلیه افراد مرتبط با سیستم را به حداقل برساند. این تحقیق از نوع توصیفی است که به روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق را کلیه تماشاگران، بازیکنان، مدیران اجرایی و مسئولان ورزشگاه‌های فوتبال لیگ برتر در سال ۱۳۷۹ تشکیل داده است که حدود ۲۰۰ نفر (۲٪) حجم نمونه تماشاگران، ۶۵۰ نفر (حدود ۵٪) حجم نمونه بازیکنان و ۲۶ نفر (برابر با حجم جامعه) حجم نمونه مسئولان را تشکیل داده است. ابزار اندازه‌گیری ۳ پرسشنامه مجزا برای هر یک از گروه‌های تحت بررسی بود که از سوی محقق هنجاریابی گردید. بعضی از یافته‌های تحقیق عبارت‌اند از:

اکثر تماشاگران فوتبال در کشور ما را گروه‌های سنی زیر ۲۵ سال تشکیل می‌دهند، اکثر طرفدارانی که به رفتارهای ناپه‌نچار اقدام می‌کنند در طبقه سنی ۱۵ تا ۲۰ سال قرار دارند. ساختار ورزشگاه‌های فوتبال در کشور و امکانات مربوط به آن ضعیف و نامناسب توصیف شده است.

ساختار نامناسب ورزشگاه مهم‌ترین عاملی است که باعث نارضایتی تماشاگران می‌شود. مدیریت مجموعه که ترکیبی از عوامل: نظم، جلوگیری از انلاف وقت هنگام ورود و خروج، برخورد نامناسب مأمورین کنترل و نیروهای انتظامی و... است، تا حدودی مناسب ارزیابی شده است. در جلوگیری از امکان بروز آشوب یا واکنش‌های رفتاری نامناسب، توجه به داوری عادلانه، نظم در انجام مراحل یک مسابقه، برخورد با بازیکنان خاطی دارای بیشترین اولویت است. از دیدگاه بازیکنان، حساسیت‌های کاذب و خبرسازی جرایم و صدا و سیما در متشنج ساختن جو ورزشگاه و تأثیر سوء در رفتار تماشاگران قبل از شروع مسابقه بسیار مؤثر است. در نهایت، الگوی استانداردهای پایه برای مدیریت ایمنی ورزشگاه‌ها ارائه شده است.

واژه کلیدی: مدیریت ایمنی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مقدمه

بی‌شک فوتبال یکی از پرطرفدارترین رشته‌های ورزشی در جهان است. ورزشی که امروزه به عنوان یک صنعت تعریف می‌شود. شرکت‌های تبلیغاتی، شبکه‌های تلویزیونی، شرکت‌های تجاری و حتی سیاستمداران فوتبال را عرصه‌ای برای حضور خود کرده‌اند. بسیاری از مردم دوست دارند فوتبال را از نزدیک و با حضور در استادیوم تماشا کنند. حضور تعداد زیادی از افراد در یک جا خطر بالقوه‌ای را ایجاد خواهد کرد که با ناهماهنگی در انجام مسابقه، داوری عادلانه، ضعف در برنامه‌ریزی‌ها و یا کمبودهای ساختاری مجموعه ورزشی ممکن باعث بروز احساسات، هیجانات و واکنش‌های ناپه‌نچار تماشاگران به صورت، شعار، پرتاب اشیا، فحاشی، جنجال، آشوب، تخریب ورزشگاه و یا آسیب رساندن به دیگران شود.

مسئله بی‌نظمی و اختلال در ورزش برای اولین بار بر دو گروه آبی و سبز در یک مسابقه ابراهزانی در روم - استان تبت گردیده است^۱ (۲۱.۸، ۱۹۹۱).

در انگلستان از سال ۱۸۹۶ تا ۱۹۸۹ بیش از ۴۰ مورد سانحه در اثر عدم تناسب جا بگاه تماشاگران، ریزش سقف، دیوار، حفره‌های اطراف زمین و تیز ازدحام جمعیت به دلایل مختلف گزارش شده که این سوانح جمعاً ۲۲۱ کشته و بیش از ۳۵۰۱ زخمی در بر داشته است. همچنین آمار سایر کشورهای جهان نشان می‌دهد که در همین زمان در اثر ازدحام و آشوب در زمین‌های فوتبال بیش از ۹۰۰ کشته و ۴۰۰۰ زخمی حاصل از این وقایع بوده است.

تماشاگران با اهداف مختلفی مانند لذت بردن از تماشای بازی، حمایت از تیم مورد علاقه، برکردن اوقات فراغت و غیره به ورزشگاه می‌آیند، لازم است تا مدیران اجرایی و مسئولان ستادبوم‌ها حداکثر رفاه و ایمنی را برای این افراد فراهم کنند. مدیریت ایمنی به مفهوم برنامه‌ریزی مؤثر جهت نیل به اهداف سازمانی - کمترین میزان خسارت و نابسامانی است (سعیان‌راهنما، ۱۳۷۸).

فروردینکند^۲ (۱۹۹۷) معتقد است ایمنی در استادیوم‌های فوتبال مشتمل بر ۳ بخش است؛ سخت‌افزار یا ساختار استادیوم، نرم‌افزار یا مدیریت و جان‌افزار یا فرهنگ و تعصبات مسی و مطلقه‌ای. هدف این تحقیق بررسی دو بُعد ساختار استادیوم و مدیریت اجرایی مسابقات، از دیدگاه سه گروه از افرادی است که به صورت نسجیم با ورزش فوتبال سر و کار دارند، یعنی تماشاگران، بازیکنان و مدیران اجرایی و مسئولان استادیوم‌ها. از اهداف اختصاصی این تحقیق توصیف ویژگی‌های شخصی تماشاگران، توصیف نیازها، اهداف، علل اقدام به تاختجاری‌های رفتاری تماشاگران، ساختار استادیوم و مدیریت آن و تعیین ارتباط بین بعضی از ویژگی‌های شخصی با بعضی از عوامل مذکوره، توصیف نظرات بازیکنان و توصیف نظرات مدیران اجرایی است.

گلاکسن^۳ در سال ۱۹۶۰ تحقیقی را در مورد رفتار تماشاگران فوتبال انجام داد نتایج تحقیق او

۱. Football Licensing Authority.

۲. Frisdiel, ۱۹۹۷.

۳. Chelkian, 1960.

حاکمی از آن است که عوامل زیادی باعث ایجاد نارضایتی در تماشاگران و در نهایت آشوب می‌گردد. او رفتار مربی را مهم‌ترین عامل تأثیرگذار در رفتار جمعی تماشاگران ذکر کرد.

نیلور (۱۹۹۸)^۱ در تحقیق خود در خصوص علل واقعه ورزشگاه هیلسبرو در انگلستان به تأسیسات قدیمی و غیرقابل اطمینان، مستی و اوباشگری تماشاگران و مدیریت ضعیف اشاره کرد. نتایج او منجر به تشکیل انجمن صدورگواهینامه مجاز برای زمین‌های فوتبال (۱۹۸۸) گردید.

دنيس هاول^۲ در تحقیق خود، نشان داد که اکثر تماشاگرانی که باعث آشوب در میادین ورزشی می‌شوند در دامنه‌سنی ۱۵ تا ۱۹ سال و از طبقه اجتماعی و اقتصادی پایین جامعه هستند. سپریل^۳ و همکاران (۱۹۹۱) در تحقیق خود نشان دادند که اعتراض به رأی داور، ازدحام جمعیت به دلیل سوء مدیریت، هجانی و حساس بودن رقابت، مصرف مشروبات الکلی، نداشتن روحیه جوانمردی و رفتار مربی از جمله عوامل مؤثر در بروز آشوب در میان تماشاگران است.

تحقیقات دامنه‌دار و وسیع در این زمینه در انگلستان باعث ایجاد سلسله دستورالعمل‌های اجرایی (مدیریتی) و ساختاری گردید، به نحوی که هم‌اکنون در انگلستان، با اعمال انواع روش‌های کنترل و نظارت حتی حصارهای اطراف زمین‌های فوتبال برداشته شده است و از سال ۱۹۹۸ به بعد کمتر آشوب در میادین ورزشی در این کشور اتفاق افتاده است.

از آنجا که کشور ایران هم، کم‌وبیش شاهد بروز بعضی از وقایع و سوانح (مثل واقعه ورزشگاه‌های ساری) بوده است، محقق بر آن شد علل بروز این وقایع را در ورزشگاه‌های فوتبال از دیدگاه ۳گروه تماشاگران، بازیکنان و مدیران ورزشگاه‌ها بررسی کند و این نگرش‌ها را در بُعد ساختار استادیوم و مدیریت آن مورد مقایسه قرار دهد.

1. Tyler 1998.

2. Dennis Howell

3. Cyril. M.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع توصیفی است که به شیوه پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری این پژوهش را ۳ گروه تشکیل می‌داد: کمیته تماشاگران مسابقات جام باشگاه‌های برتر کشور (آزدگان) در سال ۸۱-۱۳۷۹ که تعداد آن‌ها در هر هفته برابر آمار به دست آمده ۱۱۰ هزار نفر بوده است، کمیته بازیکنان باشگاه‌های حاضر لیگ برتر که تعداد آن‌ها حدود ۲۴۱ هزار نفر کلیه مدیران اجرایی یا سرپرستان ورزشگاه‌هایی که مسابقات مورد نظر در آن انجام می‌گیرد که تعداد ۲۴ نفر بودند.

حجم نمونه تماشاگران حدود ۱۶ جامعه یعنی ۲۰۰۰ نفر، حجم نمونه بازیکنان ۲۱۶ نفر (۲/۵۰) و حجم نمونه مدیران اجرایی برابر حجم جامعه (۲۶ نفر) در نظر گرفته شد. از جمله کنترل‌های اعمال شده توزیع پرسشنامه‌های تماشاگران هر چند در شرایط غیرتایید و عدم وفایت یا نیم‌های پرسش‌نامه‌ها و استقلال بوده است.

ابزار تحقیق

ابزار تحقیق حاضر شامل ۳ پرسشنامه مربوط به تماشاگران، بازیکنان و مدیران اجرایی ورزشگاه‌هاست. به منظور بررسی اعتبار صوری پرسشنامه، ۱۰ عدد از هر یک از پرسشنامه‌ها به ۱۰ نفر متخصص ارسال و نظرات ایشان در خصوص شکل ظاهری سؤالات لحاظ گردید. اعتبار محتوایی پرسشنامه‌ها نیز با توجه به نظرات ۱۰ نفر از متخصصان در خصوص هر یک از سؤالات در یک مقیاس ۵ گرهه‌ای از حیث خوب تا خیلی ضعیف و بر اساس آزمون کسنان محاسبه گردید. اعتبار محتوایی پرسشنامه تماشاگران ۰/۷۱ و پرسشنامه بازیکنان ۰/۷۴ محاسبه شد. پایایی پرسشنامه‌های مذکور نیز از طریق آزمون و آزمون مجدد اندازه‌گیری و بر اساس آزمون آلفای کرونباخ ضریب پایایی پرسشنامه تماشاگران ۰/۸۶ و پرسشنامه بازیکنان ۰/۸۵ به دست آمد. پرسشنامه تماشاگران شامل ۵ مؤلفه و ۳۲ سؤال است، پرسشنامه بازیکنان دارای ۴ مؤلفه و ۴۰ سؤال و پرسشنامه مسئولان و مدیران اجرایی شامل دو بخش اصلی و ۵۷ سؤال بوده است.

نتایج و یافته‌های تحقیق

اطلاعات جمع‌آوری شده نشان می‌دهد:

- حدود ۵۴٪ تماشاگران فوتبال کشور ما زیر ۲۵ سال هستند و این در حالی است که حدود ۲۳/۵٪ تماشاگران در طبقه سنی ۱۵ تا ۲۰ سال قرار دارند.
- ۵۹٪ تماشاگران مجرد هستند.
- ۰/۸٪ تماشاگران بی‌سواد، ۹۲/۲٪ دارای مدرک دیپلم و ۲/۸٪ دارای مدرک فوق‌لیسانس و بالاتر هستند.
- ۱۵/۲٪ تماشاگران دانش‌آموز، ۱۳/۲٪ دانشجویان، ۲/۸٪ دارای شغل آزاد، ۲۱/۷٪ کارمند و ۱۱/۵٪ کارگر هستند.
- حدود ۱۴٪ تماشاگران بیش از ۱۵ سال سابقه حضور در ورزشگاه به عنوان تماشاگر را دارند.
- ۲۲٪ تماشاگران جهت ایاب و ذهاب به ورزشگاه از اتوبوس و مینی‌بوس و ۲۹٪ از تاکسی و سواری کرایه استفاده می‌کنند.
- ۵۰٪ تماشاگران فقط برای بازی‌های حساس و ۱۶/۴٪ در هر شرایطی سعی می‌کنند جهت تماشای مسابقات به ورزشگاه بیایند.
- ۳۸/۷٪ با هدف لذت بردن از تماشای بازی فوتبال، ۲۵/۹٪ با هدف حمایت از تیم مورد علاقه و ۲۲/۶٪ تماشاگران با هدف گذراندن اوقات فراغت به ورزشگاه می‌آیند.
- ۴۲/۶٪ تماشاگران ترجیح می‌دهند در جایگاه تماشاگران در محل‌هایی بنشینند که دور از ازدحام و شلوغی باشد. ۳۲/۵٪ در جمع طرفداران و ۱۰/۵٪ از آن‌ها همیشه در محل خاص استقرار دارند.
- ۳۰/۳٪ تماشاگران از تیم مورد علاقه خود انتظار دارند ضمن بازی جوانمردانه و رعایت اصول اخلاقی پیروزی کسب نمایند. ۲۱/۸٪ تماشاگران به دنبال یک بازی زیبا و منطقی، صرف نظر از نتیجه بازی هستند و ۱۹/۵٪ فقط به پیروزی تیم مورد علاقه فکر می‌کنند.
- میزان ناراضی‌بانی تماشاگران از امکانات ورزشگاه تقریباً زیاد اعلام شده است و در این خصوص کمترین کیفیت مربوط به در دسترس بودن و کیفیت نامطلوب آب سردکن‌ها و توالت‌ها به ترتیب با میانگین وزنی ۱/۴۸ و ۱/۷۵ است.

- هر خصوص میزان ناراضی‌های تماشاگران از کمبود و نارسایی سرویس‌های ایاب و دهاب عمومی ۳۸/۵٪ تماشاگران میزان ناراضی‌های خود را حتی زیاد اعلام کرده‌اند.
- در خصوص هر یک از عوامل مدیریتی مربوط به اجزای یک مسابقه، تماشاگران نظرات مطلوب و مناسبی ارائه نکرده‌اند. حدود ۲۵٪ تماشاگران از مشکلات تهیه بلیت بسیار ناخرسند هستند. ۳۷/۸٪ در خصوص معطل شدن هنگام ورود و ۴۳٪ تماشاگران در خصوص برخورد مسئولان و کادر اجرایی ناراضی‌های خود را خیلی زیاد اعلام کرده‌اند.
- ۶۲/۵٪ تماشاگران خود را آرام و منطقی، ۲۹/۶٪ صرصره، ۴/۷٪ چحالی و ۲/۲٪ آشوبگر معرفی کرده‌اند.
- در خصوص نوع واکنش نسبت به عوامل ایجادکننده ناراضی‌های ۳۹/۹٪ با انتقاد کردن، ۸/۳٪ فریاد کشیدن، ۶/۳٪ با درگیری، ۵/۴٪ تخریب ورزشگاه و ۵/۵٪ با پرتاب اشیای مختلف از خود واکنش نشان می‌دهند.
- همچنین به نظر اکثر تماشاگران توجه به دوری در دست و عدالانه، جدا کردن جایگاه استقرار طرفداران دو تیم، آموزش مأموران نیروی انتظامی، استفاده از دوربین‌های مدار بسته و تدارک امکانات رفاهی بیشتر برای تماشاگران به ترتیب دارای اولویت هستند تا اثر بروز واکنش‌های رفتاری نامناسب تا حد زیادی کاسته شود.
- همچنین در بخش پرسشنامه بازیکنان این اطلاعات به دست آمد:
- ۴۰/۷٪ بازیکنان کمتر از ۲۵ ساله، ۴۲٪ بازیکنان بین ۲۵ تا ۳۰ ساله و ۲۷/۳٪ بیش از ۳۰ ساله، سن دارند. همچنین در خصوص سابقه حضور بازیکنان در مسابقات دسته اول فوتبال کشور حدود ۴۶٪ بازیکنان کمتر از ۵ ساله، ۴۲/۵٪ بین ۵ تا ۱۰ ساله و ۱۱/۵٪ بیش از ۱۰ سابقه دارند.
- بازیکنان ارزیابی مناسبی را از امکانات استادیوم ارائه نکرده‌اند.
- بر اساس نگرش بازیکنان کیفیت فضاوت مسابقه مهم‌ترین عامل در ناراضی‌های تماشاگران است.
- بر اساس نگرش بازیکنان، ایجاد حساسیت از سوی جرایم و صدها و سیما، اعتراض به رأی داور توسط بازیکنان، خصومت بازیکنان در زمین بازی و درگیری با یکدیگر از مهم‌ترین عوامل انگیزنده بر واکنش‌های رفتاری نامناسب تماشاگران است.

در بخش مدیران اطلاعات به دست آمده نشان می‌دهد که مدیران ورزشگاه‌ها هم ارزیابی مناسبی از ساختار استادبوم ارائه نکردند. با این حال، مقایسه نظرات ۳ گروه نشان می‌دهد که بیشترین میزان نارضایتی از امکانات به ترتیب مربوط به تماشاگران، بازیکنان و مدیران ورزشگاه‌ها بوده است. در حقیقت مدیران ساختار استادبوم را مطلوب‌تر و مناسب‌تر از دو گروه دیگر ارزیابی نموده‌اند.

همچنین این اطلاعات نشان می‌دهد که بیشترین میزان واکنش‌های رضایی نامناسب در گروه سنی ۱۵ تا ۲۰ سال اتفاق می‌افتد. بیشترین طرفداران تیم‌ها در همین طبقه سنی دیده می‌شود. به همین نحو اقدام به درگیری و پرتاب اشیای مختلف به سمت بازیکنان و هواداران تیم حریف در همین طبقه سنی وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

یکی از مهم‌ترین مشکلاتی که در صنعت فوتبال جهان وجود دارد موضوع کنترل جمعیت تماشاگران و ایجاد محیطی امن برای ایشان است. ۳ دسته از عوامل باعث این رویدادها می‌شود: عوامل ساختاری، عوامل مدیریتی و عوامل فرهنگی. بررسی ترکیب جمعیت تماشاگران فوتبال در ایران نشان می‌دهد که اکثر تماشاگران فوتبال جوانان هستند. همچنین بیشترین واکنش‌های نامطلوب در همین قشر اتفاق می‌افتد. جوانان بیشتر از سایر طبقات سنی تحت تأثیر احساسات و عواطف خود هستند و میزان و سرعت تحریک پذیری آنان از عوامل مختلف بیشتر است. ساختار ورزشگاه‌های فوتبال کشورها توجه به نظرات ۳ گروه تماشاگران، بازیکنان و مدیران نامناسب است و اکثر مجموعه‌ها و ورزشگاه‌های ورزشی باید به نحوی مورد بازسازی و یا نوسازی قرار گیرند. قبل از اینکه شاهد رویداد ناگواری باشیم.

عوامل مدیریتی و نحوه برنامه‌ریزی مسابقات، هماهنگی با سایر ارگان‌ها و نحوه برخورد مسئولان و مأموران کنترل از نظر تماشاگران وضعیت مطلوبی ندارد و تجدید نظر در انجام وظایف ایشان از طریق گذاشتن کلامن‌های توجیهی و آموزشی ضروری به نظر می‌رسد.

الگوی عوامل مؤثر در جلوگیری و کنترل واکنش‌های نامناسب در تماشاگران

عوامل مدیریتی

عوامل ساختاری

آموزش مناسب نیروهای انتظامی جهت برخورد با آشوب و جلوگیری

توجه به دوری درب‌ها و محاذات و نظم برنامه و جلوگیری از تأخیر

آموزش بازیکنان و کادرفنی تیم‌ها جهت جلوگیری از اعمال بی‌نظمی‌کننده تماشاگران

نمایش بدنی تماشاگران هنگام ورود برای جلوگیری از ورود افراد مستهزئه و افراد دودمانی غیرکلی

جلوگیری از اختلاس پول پیش از حاد درگیری و اعتراض به رای داور توسط بازیکنان

انتخاب روش‌های تنه‌ای مناسب برای بازیکنانی که به غیر تیم‌ها تخریب‌کننده تماشاگران می‌شوند

طراوت بر تمامی قسمت‌های محصور شده در حین اجرای مسابقه

جداسازی جایگاه طرفداران دو تیم تا حد امکان

آمادگی کردن جایگاه مناسب و امکانات رفاهی کافی برای تماشاگران

فراخ‌تر بودن مساحت سقف در جایگاه تماشاگران

سه‌گانه‌گری ابزار و وسایل مناسب جهت جلوگیری از تصادم تماشاگران

استفاده از زمین‌های چمن مرغوب و مسطح

الگوی عوامل مؤثر در پیشگیری از نارصابنی تماشاگران

عوامل ساختاری

رسیدگی به کیفیت و در دسترس بودن آب سردکن‌ها

بازسازی، تعمیر و رسیدگی به سرویس‌های بهداشتی

طراحی و ساخت باجه‌های بلیط‌فروشی مناسب

نوسازی و ساخت زمین‌های چمن مناسب

ساخت، طراحی و یا نوسازی بارخانه

رسیدگی به کیفیت نور هنگام شب

ضراحی، ساخت، بازرسی و رسیدگی به اعصاب‌فروشی‌های استاندارد

بازسازی و به رسیدگی به سیستم صوتی استاندارد

طراحی، بازسازی و یا رسیدگی به راهروهای استاندارد

رسیدگی به محل‌های نشیمن (جایگاه) تماشاگران

استفاده از سیستم موبیل‌رینگ

استفاده از بلیط‌فروشی بر مبنای صندلی‌هایی مشخص

طراحی و ساخت سقف در جایگاه تماشاگران

طراحی و ساخت و یا افزایش ظرفیت پارکینگ وسایل نقلیه شخصی

عوامل مدیریتی

آموزش به مأموران کنترل و نیروهای انتظامی جهت برخورد مناسب با تماشاگران

توجه به دوری درست و عادلانه

به کارگیری سیستم مناسب فروش بلیط

هماهنگی با واحدهای حمل و نقل شهری جهت ایاب و ذهاب مناسب تماشاگران

هماهنگی با سازمان ترافیک شهری و مدیریت راهنمایی و رانندگی جهت جلوگیری از تراکم وسائط نقلیه

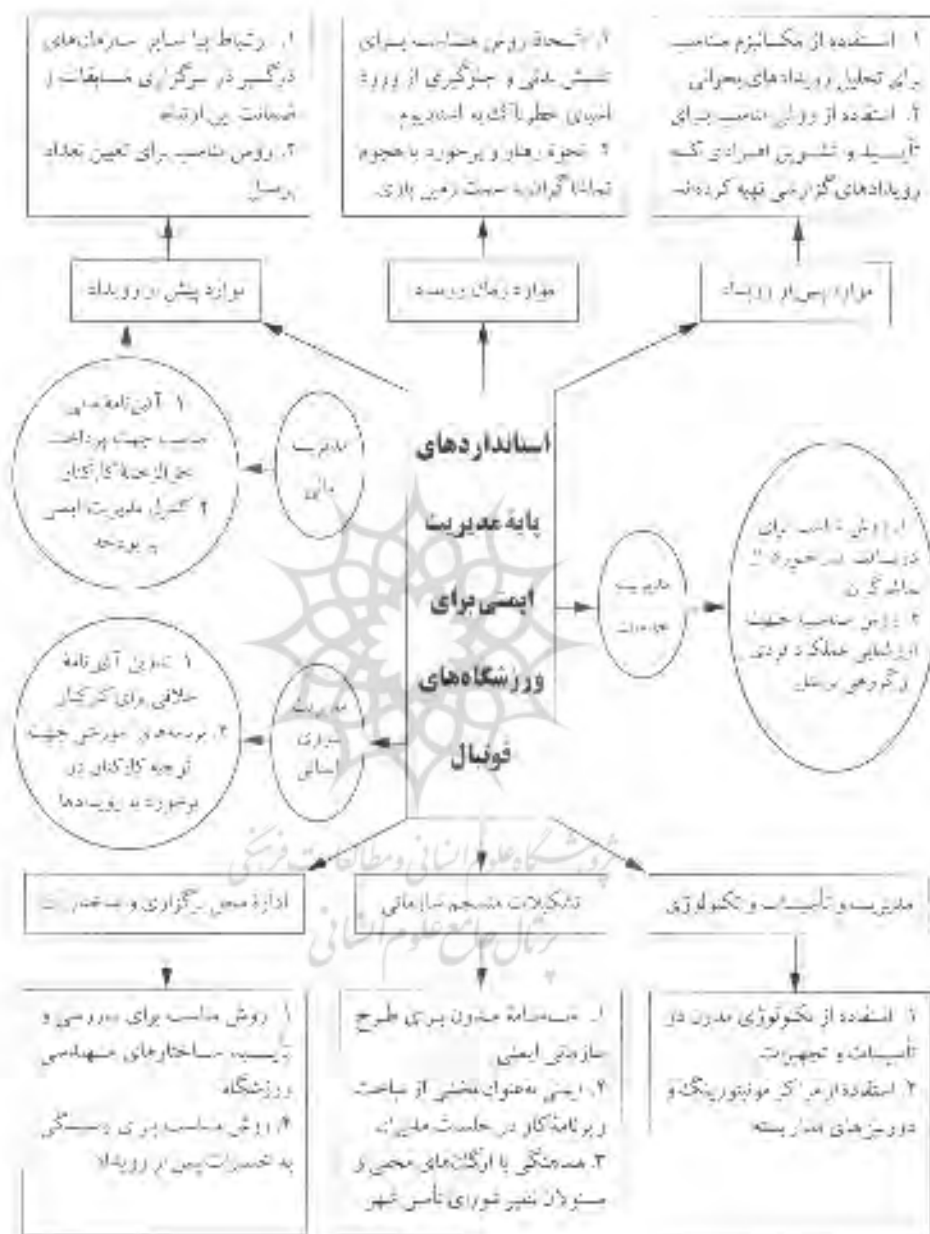
به کارگیری سیستم مناسب تغذیه بدن هنگام ورود به استاندارد

استفاده از فضاهای جاسی سوخت به عنوان پارکینگ در صورت امکان

جدا کردن جایگاه تماشاگران دو نیم

جمع‌گیری از مآخیز و برنظمی در روند برنامه

هماهنگی با سایر ارگان‌ها نظیر آتش‌نشانی، اورژانس و غیره

موانعی که مستقیماً از اصلاحات این تحقیق به دست آمده است.

نواردهای که به طور غیرمستقیم از ادبیات تحقیق و سایر منابع به دست آمده است.

پیشنادهای تحقیق

- ۱) تشکیل کمیته نظارت بر ورزشگاه‌های فوتبال کشور جهت بازرسی اولیه و اعطای امتیاز به آنها برای اینکه مشخص شود هر یک از این مجموعه قابلیت برگزاری چه نوع مسابقاتی (منطقه‌ای، ملی یا بین‌المللی) را دارا هستند.
- ۲) تشکیل کمیته بازرسی ورزشگاه‌ها و تهیه گزارش دقیق از ساختار موجود آنها.
- ۳) لزوم بازسازی و نوسازی اکثر ورزشگاه‌های فوتبال کشور.
- ۴) لزوم برگزاری جلسات توجیهی به منظور آموزش پرسنل و مأموران کنترل.
- ۵) برنامه‌ریزی مطلوب مسابقات و ارائه برنامه حداقل برای نیم فصل با توجه به برنامه مسابقات آسیایی.
- ۶) جلوگیری از بی‌نظمی‌های احتمالی در انجام مسابقات و ادامه روند آن.
- ۷) تأمین امکانات رفاهی بیشتر برای تماشاگران.

کتابنامه

۱. شعبان‌زاده، فرامرز، ایمی، و حفاظت فنی، انتشارات تهران، ۱۳۷۸.
۲. وانترمانی و جامیون جونوز، مسئولیت‌های قانونی در ورزش، ترجمه حسین آقایی‌نیا، نشر دادگستر، ۱۳۷۶.
3. Backly, Alan, 1997: Who is liable? A Police perspective; Safty Management P. 56-68.
4. Blank, J. 1996. "Sports Worst Tragedy. The Kiwans 50. No. 3.
5. British Standards, institution 1991. Bs 4778 Par 3. Section 3. 2.
6. Canter, D. Comber, M. Uzzell, D 1989. Football in its place - An Environmental Psychology of Football Grounds. P. 96. Routledge.
7. Cluckman, M. "Football Players and Crowd", The listener. London, The British Broadcasting Corporation. Feb. 19, 1959.

8. Cyril M. White. 1981. 'Violence in spectator sports'. Studies about the general and specific administrative Process. P. 189-210.
9. Elliott D. Smith. D. 1983. 'Football stadia disasters in the UK: Learning from tragedy'. *Industrial and Environmental Crisis Quarterly*, 7(3).
10. Union, D. 1986. 'Organisation Learning from disasters in football industry'. Unpublished Ph. D. thesis. University of Durham.
11. Frodick, Steve. 1997. 'Sport and safety management'. Butterworth Heinemann. P. 146-169.
12. Frodick, Steve. 1997. 'Cultural complexity in the British stadia safety industry'. Butterworth - Heinemann. P. 145-141.
13. Fire Safety and Safety of Sport Act. 1987. Parts. II, III.
14. Football stadia advisory design council. 1991. Football stadia bibliography: 1980-1990. PP. 153-157.
15. Harrington, J. 1985. 'Movement towards the Familiar'. *Environment and Behavior*, 697-724.
16. Hobbs, D. and Roberts, D. (1991). 'The social dimension of football violence, changes and continuities'. *The sociological Review*, 39(3), 551-579.
17. Inglis, S. 1987. *The Football Grounds of Great Britain*. (2nd ed), P. 28. Collins wilow.
18. Mars, G. Nicod, M. 1993. 'The world of waters'. 19-411, P. 74.
19. O'Daniel, H. Bogic, R. 1996. 'A Semiotics of violent actuality: encoding football behavior during Euro 92'. *Leisure study*, 15, P. 31-48.
20. Pauchant, C. Mitroff, I. 1992. *Transforming the Crisis Prone Organization: Preventing, Individual, Organization and Environmental Tragedy*. Jossey Bass.

22. Planning facilities for athletics physical education and recreation. 1997. Human Kinetics.
23. Press reports held in the archives of the football licensing Authority, 1993. Published by F.L.A.
24. Safty of sports grounds Act. 1975. Published by FA.
25. Sime, J. 1985. Movement Towards the Familiar. Environment and Behavior. 697-724.
26. Talor, I. 1997. English football in the 1990s: Taking Hillsborough seriously. In British Football and Social change - Getting Europe. (J. Williams and S. Wagg, Eds) P. 67-84. Leicester University Press.
27. Taylor, R. Plumely, E. 1990. Question Session; "Where do we go from here? In sports stadia after Hillsborough - Paper presented at the sports concil. P. 102.
28. Tenenbaum, G. Stewart, R. N. 1997. Aggression and Violence in sport. an ISSP position stand. SPORTS MED PHYS FITNESS. 37: P. 146-150.
29. The Hillsborough stadium disaster. 1989. Lord Justice Tayloy's final report. 1990. HMSO. P. 5.